

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24.10.1968, sp. zn. 2 Cz 6/68, ECLI:CZ:NS:1968:2.CZ.6.1968.1

Číslo: 61/1969

Právní věta: Rozhodnutí státního notářství o schválení dohody dědiců o vypořádání dědictví nemůže být zrušeno soudem podle § 99 odst. 3 o. s. ř.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 24.10.1968

Spisová značka: 2 Cz 6/68

Číslo rozhodnutí: 61

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Dědění, Řízení před státním notářstvím

Předpisy: 95/1963 Sb. § 25
§ 39 99/1963 Sb. § 99

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 61

Rozhodnutí státního notářství o schválení dohody dědiců o vypořádání dědictví nemůže být zrušeno soudem podle § 99 odst. 3 o. s. ř.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 24. 10. 1968, [2 Cz 6/68.](#))

V řízení o dědictví po zůstaviteli L. K., členu JZD, zemřelém dne 15. 12. 1964, byla čistá hodnota dědictví určena částkou 16.846 Kčs. Do aktiv dědictví byla přitom zařazena polovina pohledávky zůstavitele vůči JZD za vnesený inventář v částce 8.044 Kčs, a to po odečtení povinného vkladu do nedělitelného fondu. Po právní moci rozhodnutí o obecné ceně majetku, výši dluhů a čisté hodnotě dědictví uzavřeli dědici (manželka zůstavitele a tři děti) dědickou dohodu, podle níž pozůstalá manželka převzala veškeré jmění zůstavitele s výjimkou pohledávky zůstavitele vůči JZD, kterou převzaly rovným dílem pozůstalé děti. Tato dohoda byla státním notářstvím dne 3. 11. 1965 schválena; poněvadž se účastníci vzdali odvolání, vydalo státní notářství téhož dne rozhodnutí, jímž potvrdilo nabytí dědictví podle pravomocně schválené dohody. I proto tomuto rozhodnutí se účastníci vzdali odvolání.

Dne 16. 2. 1967 podal okresní prokurátor v Hradci Králové žalobu podle § 99 odst. 3 o. s. ř., jíž se

domáhal zrušení dohody uzavřené mezi dědici s odůvodněním, že dohoda je neplatná, poněvadž jednostranně mění právní vztah mezi dědici po členu družstva a družstvem bez souhlasu družstva.

Okresní soud v Hradci Králové zastavil řízení usnesením z 20. 4. 1967, a to pro nedostatek soudní pravomoci. V odůvodnění uvedl, že ustanovení § 99 odst. 3 o. s. ř. není použitelné ani na dohodu dědiců ani na rozhodnutí o jejím schválení podle § 39 odst. 2 not. ř., a to zejména s ohledem na odlišnosti řízení o dědictví před státním notářstvím od řízení, v němž se před soudem rozhoduje o sporu (v němž uzavřený smír je výrazem dispoziční zásady), a s ohledem na odlišnou povahu dohody dědiců a soudního smíru. Navíc pak podle názoru okresního soudu nebyl okresní prokurátor ani aktivně legitimován k podávání takového návrhu, poněvadž nejde o návrh na vydání rozhodnutí o ochraně subjektivního práva nebo oprávněného zájmu některého z účastníků, za něhož by jedině mohl návrh podat.

Krajský soud v Hradci Králové, který rozhodoval o odvolání okresního prokurátora, potvrdil usnesením z 12. 9. 1967 usnesení okresního soudu. Ohledně oprávnění prokurátora k podání návrhu dospěl k jinému právnímu názoru než okresní soud, jinak se však ztotožnil se závěrem okresního soudu, že povaha dohody o vypořádání dědictví podle § 39 not. ř. se podstatně liší od soudního smíru a vylučuje možnost aplikovat na řízení před státním notářstvím ustanovení § 99 odst. 3 o. s. ř.

Proti usnesením okresního i krajského soudu podal generální prokurátor stížnost pro porušení zákona, kterou Nejvyšší soud zamítl jako bezdůvodnou.

Z odůvodnění:

Stížnost pro porušení zákona, která se zabývá pouze vztahem § 99 odst. 3 o. s. ř. a § 25 not. ř., nikoli také právem prokurátora podat v této věci návrh, vychází zejména ze skutečnosti, že uzavření dědické dohody stejně jako uzavření smíru je výhradně v dispozici účastníků, že se povaha dědické dohody v podstatě neliší od smíru, uzavíraného ve sporu, a že rozdíl v názvu věci jinak obsahově stejných je pouze důsledkem toho, že u soudu je zahájen spor, který se smíruje, kdežto k zahájení dědického řízení nedochází v důsledku sporu mezi občany, ale z důvodu na jejich vůli nezávislého (takže se pro dohodu v tomto řízení nehodí označení smír). Z toho stížnost pro porušení zákona dovozuje, že argumenty obou soudů neobstojí a že není důvodu pro závěr, že ustanovení § 99 odst. 3 o. s. ř. nelze vztáhnout i na rozhodnutí státního notářství podle § 39 odst. 2 not. ř.

Stížnost pro porušení zákona přehlíží základní odlišnost řízení před soudem, které je řízením o sporu mezi účastníky, od řízení před státním notářstvím a odlišnosti způsobu ukončení řízení ve sporu od způsobu ukončení řízení o dědictví, jakož i důsledky obou těchto rozhodnutí.

Podle § 25 not. ř. – není-li v tomto zákoně stanovena odchylná úprava – se použije na řízení před státním notářstvím ustanovení občanského soudního řádu, jestliže to povaha věci nevylučuje.

Podle § 99 odst. 3 o. s. ř. má schválený smír účinky pravomocného rozsudku; rozsudkem však může soud zrušit usnesení o schválení smíru, je-li smír podle hmotného práva neplatný. Žaloba podle § 99 odst. 3 o. s. ř. směřuje tedy proti rozhodnutí soudu, jímž byl schválen smír, a může mít úspěch tehdy, jestliže je hmotněprávní úkon účastníků (jimi uzavřený smír) neplatný. Rozhodnutí o žalobě podle § 99 odst. 3 o. s. ř. odstraňuje tak – jestliže je žalobě vyhověno – rozhodnutí soudu o schválení smíru; původní řízení se vrací do stavu, v němž by bylo, kdyby byl soud neschválil smír, a soud pokračuje v jednání o sporu, v čemž mu již nebrání žádné pravomocné rozhodnutí. Účastníci mají novou možnost upravit práva mezi nimi sporná novým smírem, nebo rozhodne soud rozsudkem. Z této povahy a účelu žaloby o neplatnost míru je nutno vycházet při úvaze, zda je ve smyslu § 25 not. ř. citované ustanovení použitelné i na řízení před státním notářstvím.

Zatímco schválený smír má podle § 99 odst. 3 o. s. ř. účinky pravomocného rozsudku a řízení v rozsahu, jehož se smír týká, je skončeno, je dědická dohoda a rozhodnutí o jejím schválení pouze jedním z několika rozhodnutí, vydávaných v dědickém řízení, která teprve poté, když byla vydána všechna a nabyla právní moci, vedou ke skončení dědického řízení. Především musí být v každém řízení o dědictví pravomocně rozhodnuto o obecné ceně majetku zůstavitelem výši dluhů a čisté hodnotě dědictví (§ 37 odst. 1 not. ř.). Teprve po právní moci tohoto rozhodnutí je možno pokračovat v řízení, přičemž rozsah dědictví je tím dán a při uzavírání dohody (nedojde-li k případu podle § 37 odst. 2 not. ř.) se dědici mohou dohodnout pouze o tom, co který z nich převezme z dědictví; přitom žádná část dědictví nemůže zůstat touto dohodou nevypořádaná. Po uzavření dohody a po právní moci rozhodnutí o jejím schválení potvrdí státní notářství podle dohody nabytí dědictví; jde opět o samostatné rozhodnutí, které nabývá právní moci a které potvrzuje stav, založený dohodou.

I kdyby bylo možno připustit, že lze žalobu podle § 99 odst. 3 o. s. ř. použít i na dědickou dohodu, mohla by tato žaloba směřovat nepochybně jen proti rozhodnutí o schválení dohody a nemohla by se nijak dotknout právoplatnosti rozhodnutí o obecné ceně majetku zůstavitele, výši dluhů a čisté hodnotě dědictví, ani rozhodnutí o potvrzení nabytí dědictví, ačkoli jedno je podkladem dohody a druhé jejím důsledkem; vznikla by tedy prakticky neřešitelná situace.

Naproti tomu smírem si mohou účastníci sporu upravit práva mezi nimi sporná způsobem, který je zcela v jejich dispozici, jsouce přitom omezeni jen právními předpisy a obecným zájmem, nikoli však nějakým pravomocným rozhodnutím, které by předcházelo uzavření smíru; k tomu, aby schválený smír měl účinky pravomocného rozsudku, není již třeba žádného dalšího rozhodnutí.

Už z této skutečnosti plyne zásadní rozdíl mezi řízením o sporu před soudy a řízením o dědictví před státním notářstvím, rozdíl, který vyplývá ze samé podstaty obou těchto řízení.

Vzhledem k tomu je odůvodněn právní názor krajského i okresního soudu, že povaha věci vylučuje možnost aplikovat na řízení před státním notářstvím ustanovení § 99 odst. 3 o. s. ř. o soudním smíru.

Právní názor, že lze žalobu podle § 99 odst. 3 o. s. ř. použít i na dědickou dohodu, by vedl také k zcela nepřijatelným důsledkům. Znamenal by totiž, že by se v dědickém řízení, které patří do pravomoci státního notářství, přesunulo bez výslovného ustanovení do řízení před soudem rozhodování v otázce, kterou řešilo a po rozhodnutí soudu by řešilo znovu státní notářství. Ustanovení § 25 not. ř., podle něhož se na řízení před státním notářstvím použije ustanovení občanského soudního řádu, jestliže to povaha věci nevylučuje, nedává vůbec podklad pro takový postup. Pokud rozhoduje soud o otázkách souvisejících s řízením o dědictví, opírá se vždy o výslovné zákonné ustanovení (§ 485 o. z., § 18 a 48 not. ř.).

Poněvadž tedy k porušení zákona, které bylo stížností pro porušení zákona vytýkáno, v rozhodnutí okresního ani krajského soudu nedošlo, byla stížnost pro porušení zákona podaná generálním prokurátorem zamítnuta.